

Kot je pela pela pesem,
kot je pela kot trobenta;
v vinu slike in rusalke
in strdela moč.

Igor
Karlovšek

Češnja

Tik ob lišajastem zidu je ječala klopca. Da je le premaknila telo, že zastokala, kakor bi hotela navezati pogovor s starko. Nanjo je sedala proti popoldnevom, ko je vsaj malo poravnala hrbet. Čakala je mrakobnega preliva v večer, ko je zaprla kurjico in se umaknila v hišo.

Tokrat je sedla že zjutraj. Ob devetih. Kokoši so začudeno stopicale okoli nje, postavale pred njo na eni nogi in oprezale. Celo Pegatka

je upirala drobno oko s strani vanjo. Ob koncu vrta do Save so mendrali moški v modrih oblekah, teptali zelenje in udrihali okoli sebe s sekirami in vejaki.

Na pomlad so prišli prvič. Resni. Nagubanih čel, možati. »Malo vam bomo razkopali,« je moreče pritisnilo na skoraj do zemlje potlačen hrbet.

Kaj bi razlagali, saj baba ne razume. Razgledali so se, zagugali v nogah, vtaknili roke v žepe. Obljubili so odškodnino, se spogledali. Vzelo jih je dopoldne.

Ves čas je čakala te druge. Z bagri, tovornjaki, kopači. Zažrli bodo v robidje, zarjavelo mrežo na ograji, koprive.

Samo da bi pustili češnjo.

Tam je na ilovnato prst stekla njegova kri. S seboj je odnesla nabreklost v trebuhu, zlato drstenje pleníc, vse njune otroke, ki sta jih gledala pred seboj. Krogle so segle globoko, globoko pod lubje, nesle s seboj na konicah koškeke pljuč, kosti in srca.

Samo še dva vrha proti Savi sta srkala sok izpod ohromelega lubja. Spletle so se nitke med njima. S trepetljivimi vzdihmi sta v posmeh minevanju in spreminjanju ostajali neomajni in stalni. Vedno enaki. Starka s pergamentno tanko bledico osušene kože, polne peg, pod katero so le s težavo krivenčasto grabile modre žile. Češnja z navrtanim lubjem, ki pereva in odpada.

Morda jo bodo vseeno pustili.

Druga za drugo so jo čakale pred vrati modre kuverte. Nobene ni odprla. Zlagala jih je, polikala s krivimi prsti, pustila na kredenci. Poznala je nemoč in jo sprejela.

Tudi jutro, ko bodo vdrli na njeno, je poznala.

Vsa jutra do konca so že preživeta v njej čakala, da se zgode.

Tudi tisto, ko bo umrla

Hotela je urediti gredice, da bi kokoši ne poključale berivke, ki je zvedavo silila proti soncu. Ni jih mogla pregnati s ploskanjem, ker se dlani niso več poravnale, za sikajoči pššš, pššš se niso več menile

Začutila je, kako ji koščena, hladna pest stiska prsi, sedla je na klopico in gledala.

Gospodar je jezno brodil po delavcih, ki so žvižgaje naslanjali težo na lopate. Polenili so se, vrag jih vzemi. Sumil je Fikreta, da ji daje slab zgled. Podgana. Niti malo ni zadovoljen, da ga je rešil pred dvema letoma in pol kehe. Bog mu je priča, da ne bo več vzel nikogar okoli Mostarja, ker se je z njimi še vedno nasankal. Stopil je tik k njemu in ga butnil z lopatinim ročajem.

Spet nič.

Mehko je Hercegovec odskočil in se za sekundo črno razlezel po njem. Nevaren človek.

Kar samo ga je neslo naprej, da bi spodbudil še druge.

Dober teden je računal na kopanje in odvoz, deset dni za polaganje kolektorja in zasip. Vsak dan pred rokom posebna nagrada. Dan zamude... Ne, zamude ne bo.

Polovica delavcev je prišla k njemu na črno. Dobro so morali prožiti kite in vozljaste mišice, kajti vsakega ni vzel. Le zakaj? Plačal je dobro, še predobro za te tolovaje, ki so tako in tako ves denar zafračkali v tistih dneh, ko jih je spustil z verige. Če bi jim ne plačal vozniš kart domov in jim v roke potistnil listkov, niti na obisk ne bi mogli.

Očetje so sami vodili sinove. Tap, tap, tap, proti enajsti, dvanajsti ponoči. Noč za nočjo. Trkanje na steklo, rotnje. Ni kar planil, o ne. Pustil jih je, naj se medijo v marinadi neznanega okolja, strahu pred negotovostjo. Vsak dan so bili mehkejši, manj zahtevni. Kakor je odprl vrata, ugledal pred seboj očeta, skrušenega, zlomljenega, je vedel, koliko časa že čaka na milost. Dva dni, tri dni, štiri. V noči so se lesketale žametno črne oči, ki so v varstvu teme upale pogledati velikega Gospodarja. Stiskali so se vkup, če jih je prosilec pripeljal več hkrati. Soj luči jih je mrenasto lepil, ko jih je klical naprej, k sebi, da bi jih ocenil.

Zakaj neki se v blatu, vodi, jarkih tako hitro zbistrijo?

Fikret je široko vlekel zrak še poln rezne svežine in bližine velike reke. Jezo je vselej hladil z globokim dihanjem, da je imel čas razmisliti, kaj bo storil. Sklonjenega hrbta je premočen metal zemljo, polno latorja, proti

vrhu. Gospodarjevi koraki so potonili v žuborenju vode in kresanju kram-pov. S pol moči je nadaljeval in oprezal proti hiši. Videl je žensko, ki je nepretrgoma, odkar so prišli, sedela ob steni, ne meneč se za kure, ki so brskale po vrtu. Stara? Prastara. Hiša? Morda. Zagotovo. Nobenih železnih rešetk. Dvojna okna, ki se odpro z izvijačem, če ne gre, s krampom. Kaj neki bi stara utegnila imeti? Povaljal je sladko misel na zlatnino sem ter tja po ustih, pomislil, naj izpljune ali pogoltne, jo pogoltnil. V redu. Nič več Gospodarjev pes.

Skremžil je obraz, ko je železo zaškrtalo ob okroglem savskem kame-nju, jedko ga je prebodlo skozi ramo.

Ob dveh je Gospodar obšel delovišče in nameril slehernemu grozeč pogled, da bo hitro pokosil in se še prej vrnil. Takrat bo s seboj prinesel hrano tudi zanje. Čebulo, kruh, paradižnik v kislu, sol, doručak. Petdeset jurjev na glavo.

Sosed za njim se je razgovoril. Ves vesel, da Gospodar odhaja, je vlekel čebljajočo zgodbo o motorju, Hondi ali Kawasakiju, na katerega se bodo prijemale mačke. Tu in tam je pokimal, se oglasil z ja ali ne in ubiral z mislimi svojo pot.

Odkar je vedel zase, je kradel ali delal na črno. Ne glede na mejo. Zunaj ali doma. Kratkotrajni prebliski življenja, užitkov so se prepletali s presneto dolgimi premori gumijevke, kaznilnic, kopanja, razkladanja. Zgra-bilo ga je iznenada, kakor bi nekaj začutil v zraku. Tako kot danes. Hiša in starka Zlatnina, lumpanje v Ljubljani, morda malo Celovca. Dalj ni razmiš-ljal. Zagotovo ne bo trajalo več. Pri dvaintridesetih te izuči. Ni več sanjar-jenj. S takšno navlako človek teže prenaša udarce in korakanje med štirimi stenami, ko sojetniki zabodeno opazujejo, zakaj si živčen.

Odložil je lopato in prepustil mesto sosеду, ki je glodal nepremagljivo kost Honde ali Kawasakija, da s krampom premaga plast laporja. Kakor hitro se je ustavil in pretegnil otekle prste, ga je opomnilo, kako daleč je zajtrk. Sovražil je lakoto. Občutek lakote je gnal po žilah grenkobo, mu rezal v obraz belino in silil v usta okus je žolču.

Amsterdam. Brez ficka v žepu. Tretji dan brez hrane. Nedelja. Nobene možnosti za krajo. Blodnja od železniške postaje do centra proti pristanišču. Vse povsod pasji dreki, smeti v vrečkah, navdušeni turisti s fotoaparati. Ulice s porno materialom, mimoidoči z obveznim vprašanjem, če želiš mamila. Našel je jugoviče, ki so glasno komentirali otroško porno-grafijo, se jim pilepil, da bi jim kaj sunil. Spodletelo je, v trenutku sta ga kot jeklo oklenila močna prijema. Poskusil je s šalo, nič. Ko so izvedeli, da je njihov, so ga nasuvali med rebra in spustili. Ajde, beži, barabo! E, govno jedno! Njemu pa se je prikazovala štruca kruha.

Živčno je tapkal s konicami gumijastih škornjev po kotanji, v katero se je stekala rumena luža. Zdaj zdaj bo Gospodar tukaj. Prerinil se je na čelo skupine, ki je umitih rok vlekla na plan nože, žlice in menazke.

Nekdo je razlagal o natakari in bifeju, ki mu je nastavila prejšnjo noč. Laže, je prhnil in preverjal sosednje hiše, ki so stale precej vstran. Spal je kot ubit že od desete naprej, saj sta celo popoldne prelagala cement s

tovarniških na Gospodarjeve kamione. Kako jim ženska udari v glavo! Če je nimajo, si pač prično zmišljevat. Vsi vedo, da je vse skupaj izmišljeno, pa se vseeno režijo kot pečeni mački.

Zaropotale so žlice in posoda, Gospodar je s karavanom pripeljal hrano.

Kosilo je še vedno ležalo v želodcu, ko je že davno zaprla kure. Ni jih štela, a je vseeno vedela, da so vse. Zatavala je proti vzidanemu štedilniku, ker jo je tja tirala navada, da je premaknila lonce, četudi tistega večera ni ničesar skuhala. Jabolko s kosom kruha, samo sredice, kajti skorje ni mogla zgristi, je obstalo v njej kot pretežak kamen. Telo je čutilo, da je vznemirjena, prestrašena.

Delavci so nehali delati in zlomljenih korakov mehkali ilovico na poti do kombija. Takrat je še zadnjič prestregla njegov košati pogled.

Tipal je.

Vedela je, da bo prišel še to noč.

Ni se več čudila, od kod vse to tako zelo dobro ve.

Pri dvainosemdesetih letih.

V zavest ji je kanila misel, rezultat, razmišljanje je ostalo prikrito pod praprotjo zavedanja. Ali pa morda sploh ni več znala razmišljati in so spoznanja curljala iz nakopičenih izkušenj. Odložila je obleko in si v lavorju omočila noge. Hladna voda ji je prijala pred spanjem, vsaj za nekaj ur je lahko zaspala. Potem je ležala na boku, obrnjena proti njegovemu delu postelje in se pogovarjala z njim.

Kako prijazno, da je prihajal še vedno, po toliko letih, odkar so ga ustrelili pred češnjo.

Brez teh uric z njim ne bi mogla živeti ali brez češnje. Ko se bo posušila češnja, bo v pesek minljivosti presahnilo njeno življenje.

Po šestdesetih ni več prespala cele noči. Naj je bila še tako utrujena.

Pričelo se je nezavedno valovanje, nenehno bedenje in bolj kot so jo zapuščale moči, da bi še kaj postorila okoli hiše, bolj so se noči prelivale z dnevi, ki so jim sledili. Čas se je vrtel okoli nje in se je po čudni igri muhasto izogibal.

Ko bi ne zaznala sprememb na drvarnici, hiši, drevju in kokoših, bi mislila, da se sploh ne giblje več. Odpadla je deska z oboja, ker so jo docela prežrli črvi, skrivila se je gred, po kateri so koklje stopicale do gnezd. Železni deli so porjavili, odluščila se je barva.

Ugasnila je luč, odgrnila posteljo in sedla nanjo. Mukoma je dvignila nogo in se ulegla. Zaprla je oči in čakala.

Čutila je, kako se mačje s hrbtom dotika stene, ko se približuje oknu. Skovirjasto cmokanje podplatov ob pločnik je odzvanjalo v njej, kot bi osamljene, debele kaplje v gluhi noči treskale ob dno umivalnika.

Začudila se je, kako spretno je odprl okno in se znašel v kuhinji. Zastal je in čakal, da valovi tišine vnovič prekrijejo pobegli zvok, ki ga je morda spočel ob vstopu. Razširil je roke in zamigetal s prsti po morebitni oviri, dokler se mu zenice ne bodo razširile in privadile skoraj popolni temi.

Pod prepriro vrat se je utrnil poljub svetilke, zaokrožil in ugasnil.

Odprl bo vrata.

Škripala so, ječala, če je le pritisnila nanje teža, toda Fikret je znal. Mimogrede je stal pred posteljo in se obotavljal. Trudil se je prodreti do njene zavesti, ugotoviti, ali spi. Tudi on je čutil bolje kot videl. Nepremično je čakal.

»Ne boj se,« je prerezal mir, kakor bi predrl vrečo prosa.

V dolgem skoku se je nadvil pred postelje, ji pritisnil dlan na obraz in ga stisnil ob blazino.

Zapičila je skrivenčene prste v mogočne dlani, da bi se prevrtala do sape, ki ji jo je zaprl. Dolgo, dolgo je grebla, kakor je prihajala in odhajala moč. Pričelo jo je zmanjkovati, pritiskati v glavi, ko jo je izpustil.

Vedel je, da ne bo vpila, dokler se ji prsi ne bodo umirile. Prižgal je lučko na nočni omarici in potegnil gornji predal iz nje. Hitri prsti so brskali po vsebini in preiskujoče otipavali škatlice, kuverte, slike. Nadaljeval je z naslednjim predalom in končal s tretjim pri dnu.

»Neču ti ništa,« je pridjal turobnemu razpoloženju in pohitel z iskanjem v komodi.

»Ne,« je zapiskala skozi tanko sapo in se skušala dvigniti v postelji.

Lahen sunek je zadostoval, da je padla vznak in hropeče iskala moči, medtem ko so prsti iskali samodejno po predalih, je ves čas s pogledom spremljal starkin boj s slabostjo in nemočjo.

Žrtve so le redko tako mirno prenašale nasilje, navadno so vse iz sebe protestirale, se utapljale v prekihevajočem gnevu, jokale in cepetale. Ta posušena slika ženske je upirala vanj povsem trezen pogled, ki je pričal, da dobro ve, kakšna vloga ji je namenjena. Niti poskušala ni tega spremeniti, toda hkrati je iz ženske mirnosti polzelo vanj nelagodje.

Kot bi kradel kakemu bližnjemu, ki ga pozna od malih nog.

Kot bi pritiskal na žimnico svojo mater.

Slednjič so dlani izvlekle vrečko, v kateri je žvenketala kovina. Ni mu bilo treba potrjevati z očmi, v dlaneh so se lesketali zlatniki, verižice in dva tanka prstana. Spustil je vsebino v žep in ugasnil lučko. Nagnil se ji je prav na obraz.

»Ne mrdaj iz kreveta!«

»Vrni mi prstan,« je pripela prošnjo v mačje umikanje.

Senca je obmirovala za vrati in podvomila.

Starka je izkoristila nihanje in neverjetno spretno zanjo vstala iz postelje. Pobegnil bi ji, ko bi gorela luč, toda ni in nenadoma se ni več znašel dovolj hitro, oklenile so se ga roke. Stisk ni presegal moči otroškega objema, toda nemi napad brez vpitja je oblil telo v kurjo polt. Poskusil je odriniti odvečno breme, ki je pritiskalo nanj.

Nič. Udaril je s komolcem v telo in stok, ki ga je povzročil, mu je še bolj razbelil občutek, da se mora čimprej otresti krempljave starke in pobegniti. Z vso močjo je udaril s svetilko po ženski. Objem je popustil, kot bi odsekal. Zadel je s konico čevlja gmoto na tleh, stopil čeznjo in pobegnil.

Globoko je potegnil vase temo, ko je stopil proti vrtu in do ograje, kjer

se je pretihotapil na njeno. Ničesar sumljivega. Nikogar, ki bi motil nečedna tolovajska opravila.

Vas je s polnimi pljuči vdihovala spokojnost in oddaljeno regljanje žab iz pozabljenega savskega meandra.

Prihuljen pod opojni jasminov grm je čakal.

Še sam se je čudil tej svoji neodločnosti. Le vstati bi moral, zakorakati po pločniku in nadaljevati pot v večni krog užitka in kazni.

Nikakor mu ni spolzela iz misli.

Voščena lastnica samotne domačije ob Savi, ki je vdano čakala, da pride in jo oropa. Zdaj je vedel, da je starka že ves popoldan vedela za nočni obisk.

Mrzko mu je misel na uboj legla na prsi. Nikogar še ni ubil, četudi bi že dvakrat skoraj pretrgal nit življenja nasprotnikoma. Miličniku, ki ga je presenetil pred razbito izložbo, in posiljevalcu v zaporu, ki se mu je zahotelo sveže ljubezni.

Kradoma je poškilil po uri

Dolga noč je še do jutra.

Obrnil se je in pohitel nazaj.

Trznila je in skušala ovreči moro, ki je tiščala srce. Široko je odprla oči in zagledala znani vzorec nitkasto počenega stropa nad posteljo. Skoz okno je polzelo jutro.

Hotela se je obrniti na bok, da bi vprašala njega, kaj se je zgodilo, kajti kadar je bila hudo zbegana, je najprej želela njegov nasvet. Zasvetilo se ji je pred očmi, ko jo je belo obsijala bolečina v glavi.

Prizor nočnega obiska je stekel skozi njo.

Ni bila sama.

»Zakaj si se vrnil?«

Vlomilec se ni trudil z odgovorom, pridvignil je gornji sloj obloge. Jezno je zapihal. Zaslišala je paranje rjuhe za hrbtom in položil ji je novo oblogo na povito rano, skozi katero je mezela kri.

»Obveze so v prvi omari z leve, v predalu pod robci.«

Ubogal je, koraki so se oddaljili, odprla se je omara. Nabral si je precej obvez in jih v naročju prinesel do omarice.

»Boš pila?«

Prinesel je skodelico hladnega čaja. Keramika je obliznila usta. Srknila je skozi škrbaste zobe in namrgodila obraz. Rman in meta. To je pila zvečer. Pa saj ni mogel vedeti, da pije zjutraj šentjanževe rože, ki jih bi našel v sosednjem lončku.

Grimaso si je razložil napak, vzel je skodelico in izginil skozi vrata. V kuhinji je zarožljaj podaljsek, ko je vključil električni kuhalnik.

»Saj ni slab, Marjan. Izgubljen je, sam,« se je zaupala možu, ki ga je spet začutila ob sebi.

»Zakaj si tih? Vem, da je preživel že veliko hudega.«

Utihnila je, kakor bi čakala odgovor svojega življenjskega sopotnika, brez katerega ne bi storila niti koraka.

»Boš videl, da mi bo vrnil najina poročna prstana.«

Prijela se je za dlan in otipala prazen prstanec, na katerega ni mogla več natakiniti prstana, ker so ji sklepi preveč nabuhli.

Vlomilec je prinesel toplo tekočino in ji ponudil.

Na črnem, od sonca ožganem obrazu se je med drobnimi gubicami prelivalo olajšanje.

»S kom govoriš?«

Starka je nagnila skodelico in z otrplim jezikom okušala toploto kiselkastega okusa. Nikoli ni uporabljala sladkorja za čaj, radostil jo je prvinski okus zelišč, ki so izlužile sokove v poparek.

»Z možem.«

Začuda ni takoj nanizal na pletivo sporazumevanja vprašanja, kje je. Dobro se je videlo, da že leta in leta v hiši prebiva samo ona. Samo en kozarec, en pribor, po ena skodelica za čaj, mleko, ženski čevlji in copati. Motila je le dvojna zakonska postelja, sveže postлана za dva.

Marjan...

Ni ga vprašala, od kod je pribežal, napol bos, v blatni uniformi, kosmat in koščen v obraz. Iz oči mu je zevala praznina in hlad, kakor bi jo gledal z one strani groba, ki se je zapiral nadenj. Prestrašila se ga je na pragu, ko je podrhteval v vročici, lačen in žejen, plašno oprezujoč zdaj levo zdaj desno, kot bi vsak trenutek pričakoval zasledovalce. Srce ji je pokalo, ko ga je gledala drugačnega, starega, izmučenega.

»Jej,« je potisnila predenj kos že štiri dni stare skorje.

Preden je dodobra spodbudil zakrneli tek in se prisilil k jedi, so ga že vlekli čez prag, kot bi vlekli svinjo iz svinjaka. Oči so se skušale ujeti kot trnek obnjo, z brk so mu padale suhe drobtine, ko so škornji vlekli plitko sled v mehko zemljo. Iskali so primeren kraj in ga postavili ob češnjo, on pa je še kar stal, s hrptom obrnjen proti Savi, praznim obrazom strmeč proti njej, ki je klecnila ob prag in dvignila roke proti ustom, da bi iztrgala iz prsi krik, s katerim bi ga rešila.

Pok je sprožil jato vran v zrak, še preden je zavrisnila. Vrglo ga je v zrak in ob deblo, kakor bi ga hotel objeti, toda to je bil le še igriv preblisk posmeha utrjenemu življenju.

Preganjanci so že odhajali, ko sta zadnja dva potegnili mrliča za noge, pazila, da si ne umažeta rok z blatom, in ga pahnili v brzice pod tolmoni.

Fikretu se je v gibe vnovič pritepla nestrpnost, ni več našel obstanka. Preveč se je zdanilo. Po cestah bodo hiteli zgodnji delavci, morda bo komu ostala zarisana v spomin njegova pojava. Vsa stvar je postajala bolj in bolj zapacana. Ne bi se smel vračati. Lahko bi vedel, da ima baba trdo bučo. Sicer je rana urezana na dolgo, toda še daleč ne smrtno nevarna. Coprnica ga je dodobra prestrašila. Ni in ni se hotela prebuditi, tako da je izgubil že sleherno upanje, da jo bo oživil. Šele okoli četrte se je toliko ovedela, da je odprla oči in spet zaspala.

Pet trideset.

Prepozno, Fikret, prepozno.

V desetih minutah ne bo prišel do avtobusa, potem ga bo Gospodar že pogrešal, ker ga ne bo pri kombiju. Z vso močjo je brcnil v omaro, da je tresk zarezal v ušesa.

Starka je brez strahu gledala vanj.

»Kaj zijaš?!«

Nič. Vpitje, kot da ni vdrlo vanjo.

Čudno je postala imuna na zunanje dražljaje, ki ji niso ustrezali. Čutil je to in to ga je nadvse jezilo. Ljudje so ga sovražili in se ga bali. Toda nihče ni brezskrbno in brez odseva vrtal po njem. Povrhu vsega je bila stara. Zaverovana vase, polna notranjega doživljanja, do katerega ni mogel prodreti, nedojemljiva.

Če bi ji utrnil življenje in bi vedela, da ji bo to vsak trenutek storil, bi ne vpila. Mirno bi čakala, da bi opravil.

Ta grozna mirnost, trdna kot skala kremenjaka.

Sam z žensko. Preklete, da ni vsaj dvajset, trideset let mlajša. Koliko je že, kar je imel zadnjo češpljo!

Še enkrat je izlil ves bes v omaro, da je deska suho počila, toda razdejanje ni prineslo olajšanja ne drugačne sprostitve.

V želodcu je kljuvala lakota.

»Gladan sam, stara! Imaš nešto za jelo?«

V odgovor je pivknil vanj prazen pogled.

»Lačen! Imaš kaj za žret?«

»Zakaj si grob?«

Jasno izražena misel je vtkala začudenje vanj. Kotički ust so mu zatrzali v pridih posmeha. Odtaval je v kuhinjo in premetal predale. Našel je pol štruce kruha in jerbas jajčk. Zraven je stala vrečka moke. S slednjo si ni vedel pomagati, pogledal je za oljem in si ubil na razgreto tekočino pet jajc.

Kraljevsko se je napokal cvrtja in si obrisal vlažna usta v rokav. Zadovoljen, da je ugnal topo bol v želodcu, precej boljše volje, je stresel plen na mizo. Težkal je kos za kosom in v duhu prešteval denar, ki ga bo navrglo zlato. Posebej pozorno je pogledal prstana, manjšega, bolj obrabljenega, večjega, še skoraj novega.

Naj jih vrne?

Ves hudir se je izcimil zaradi njiju.

Stara je zares toliko nora, da bi mu dala vse drugo, samo da bi ji pustil prstana, morda celo samo moževega. Škoda, da tega ni prej vedel.

Pogledal je skozi okno. Ob razkopani zemlji ob koncu vrta so postavali delavci in živahno drobili o tem, kje neki se potika dovčerajšnji sodelavec. Dolgo niso mogli modrovati, kajti Gospodar je zakričal nadnje, da so spodvitih repov pričeli delati.

Stara je še kar ležala.

»Da mi ne bi morda pobegnila!« je zagrozil, čeravno je hkrati z njo poplaknil plehak okus, da vpitje ne zaleže, in se vrgel na posteljo ob njeni.

Čez čas je zaslišal, da spet govori sama s seboj. Potegnil je odejo čez glavo in poskusil zaspati.

Spravila se je napol na bok in povlekla dlani pred usta, da se ni slišalo preveč, ko je spraševala ljubega za svet. Moški hrbet pred njo je obmiroval, skozi odejo se je prebijalo tanko piskanje zamašenih nosnic.

Vznemirjeno je premišljevala, kako dolgo že moški ni legel v posteljo k njej, a se ni dalo prav razločiti med sanjarjenji v mladostniškem času prebujanja in med redkimi nočmi, ki sta jih prebila z Marjanom.

Nekako se mu ni posrečilo opraviti z neučakanostjo, s katero se je potopil vanjo. Kot bi hotel odriniti mastno zemljo kar z lopato namesto z ralom. Skril je obraz, da je umaknil sram pred zvedavostjo, ki ji ni priličila. Morala bi zapreti oči, pričakoval je to od nje, kot tudi, da bo držala jezik za zobmi in le komaj slišno stokala. Bal se je, da bi ga videla naperjenega s poželenjem, s katerim se ji je bližal. Kar padal je med stegna in suval kot brez uma, nezmožen sleherne miselne kontrole. Ko se je umaknil, ji je pokazal hrbet. Morda je jokal, morda topo vrtal jezo v steno, prebeljeno z apnom in poslikano z valjčnim vzorcem češenj.

»Marjan,« je stisnila grlo, da bi se moški ob njej ne zjezil.

Gledala je spečega južnjaka kot neobdelan kup gline, polne apnenčastega drobirja, laporja in smeti. Ko bi mogla omiliti ostrino in ga pregnesti, dokler ne bi testo postalo plastično, voljno in ubogljivo.

»Verjemi, samo on mi ostane. Sama ne morem. Le kdo me bo poslušal, če bom stopila pred delavce in se trgala za staro, suho češnjo?«

Sredi stavka jo je zmotil komaj slišen potoček šumenja, ki je vrtal iz kuhinje. Miške, je zatrepetala s tankimi, temnomodrimi ustnicami in si jih skušala oblizniti. Odkar ni mogla več hitro stopiti in udariti z metlo po rjavih kožuščkih, so se razpasle in postale predrzne prek vseh mej. Tekale so kot živo srebro med nogami, glodale luknje v lesene stene, pohištvo in prhle podnice. Če so le mogle, so našle pot do vrečk z moko, sladkorjem, fižolom, da je vsebina odtekala skozi nagrizeno ovojnino. Šum v kuhinji je zamrl, spet je moledujoče dvignila glas k možu.

»Samo jaz še vem, da si bil kdaj na svetu. Nikogar drugega ni, ki bi nosil v sebi spomin nate, celo morilci so že zdavnaj pozabili, da so kdaj ustrelili tvoje zelene oči in te vrgli v Savo. Najini otroci so ostali v meni, ljubi. Ta češnja tam zunaj si ti. Mora ostati, mora. V naju si še vedno živ. Ko ne bo več naju, ne bo več tebe. Še groba ni za teboj ne kamna z zlatimi črkami tvojega imena.«

Prav zadovoljna je bila, da je premogla toliko besed, preden je grlo zaripnilo in potegnilo glasilke v suhi krč, in hitro dihala. Zaprla je oči, kot bi se branila pred očitki, sogovornikovo grajo in neodobravanjem.

»Uspelo mi bo, boš videl.«

Napetost je storila svoje. Živčnost jo je premagala. Tudi vstati ni mogla, da bi pohitela na stranišče in se rešila pritiska v mehurju. Bolečina v glavi je ostro zlikala robove slik, zvrtelo se ji je. Začutila je, kako jo obliva toplota vode, ki teče iz nje. Zasadila je podočnjak v ustnico in jo stisnila, a potočka ni mogla ustaviti.

Stisnila je odejo k sebi, da bi luža, ki se je nabrala v kotanji pod njo, ostala le tam in se ne bi navlažila še njegova postelja. Žimnica je srkajoče

sprejela tekočino vase. Negibno je obležala in pomislila na kokoši, ki so že pošteno stegovale vratove skozi žico na vratih kurjice.

Odpri je oči in pustil, da se je svet razlezel po njem, preden je trznil, in planil pokonci. Zaklel je, prebodel z očmi starko na sosednji postelji in se razgledal po delavcih, ki so pripravili vse potrebno za mehanski odkop. Pod vrtom je že stal kopač, na katerega se je malomarno naslanjal Mile, eden izmed redkih srečnežev, ki jih je imel Gospodar redno prijavljene.

Potipal je uro na zapestju, ki ni več tekla. Bofl roba. Na metre. Po sto jurjev. Odtaval je v kuhinjo in polil začudenje po razsutem sladkorju na tleh in kredenci. Vse miši so se hipoma poskrile, kakor bi vedele, da je Fikret neprimerno hitrejši od zgubane starke

Pretaknil je vso kuhinjo za hrano, a spet so ostala le jajca, olje in moka. Pripravil si je omleto, le da je namesto mleka uporabil vodo. Zmes se mu je krepko prijala na ponev, da jo je dodobra prismodil, preden jo je z nožem postrgal z dna. Gabilo se mu je potresti jed s sladkorjem, po katerem so brskale miši, toda obupno plovak okus ga je prisilil, da je s konicami prstov segel v bele kupčke. Zmetal je praženec vase in ušil novo količino mase na olje. Prismodilo se je še huje in besno je vrgel ponev ob steno, da je mast brizgnila okoli posode v pravi avreoli različno dolgih mastnih žarkov.

»Prokleta bila!« je zavpil, kolikor glasno je upal, kajti tanke stene hiše niso zadržale veliko zvoka.

Topotaje trdih pet je nasršeno vdrl v spalnico, kjer mu je v nosnice takoj udaril zatohel vonj po urinu.

Ne, ni se motil, izpod postelje, od koder je kiselkasto grenil postani zrak, je prodiral proti preprogi in se razlival rumen potoček.

»Si se poscala, kuzla?!« je stisnil dlani okoli gobasto uvelega vratu in jo stresel.

Glava ji je zanihala kakor lutki, na čelo je boječe prilezlo nekaj kapelj krvi izpod obveze in zdrknilo med obrvmi do oči, ki so se vdano zaprle.

»Hudič, hudič, hudič!« je skoraj jokaje grizel in krožil po sobi.

Ven ni mogel. Takoj bi ga imeli. Našli bi starko s prebito glavo. Ne bi jim ušel...

Prvič je bruhnalo skozi razburjene misli, da je ujetnik.

On.

Ne stara, ki jo je butnil po buči.

Še prehladi se naj in čivkne. Smrt bodo naprtili njemu, roparju, ki ji je odpri glavo s svetilko. Grizli bodo, da jim bodo jeziki viseli do peta, da bi ga le ujeli. Morilca nemočne, osamljene starke. Za navadnega vlomilca se ne bo nihče pretirano potil. Najraje bi potegnil nož in jo porezal na kosce, da ji ne bi več prišlo na misel kaj takšnega.

Odpri je omaro in poiskal kup perila. Lično zložene hlačke in modrci so ga raztogotili, še bolj pa spoznanje, da more biti človek tako zelo ranljiv in nemočen. Sunil je perilo na tla in ga brcal, da je frlelo v velikih kosmih

na tla. Slednjič je nehal divjati in segel po najbližjih hlačkah, nogavicah in krilu.

»Možeš sama?« je strogo napel obrvi.

»Nobenega odziva.

Vrgel je obleko v glavo in planil v kuhinjo. Mast se je medtem pričela strjevati in blede svetlikati po steni. Obupano je ujel glavo v dlani in se naslonil na mizo. Vztrajal je v takšnem položaju, kolikor se je le dalo, in vstal šele, ko je grozilo, da mu bo razgnalo glavo na kosce.

Po prstih se je privil k vratom in pokukal v spalnico.

Ležala je kot prej, izpod obleke je blede sivel šop las. Sunkovito je potegnil odejo z nje, kar je takoj nato obžaloval. Ne bo je mogel pokriti med preoblačenjem. Pogoltnil je cmok in se lotil opravlja, kakor bi se dotikal smrtno nevarne snovi. Poskušal je opraviti samo s konicami prstov, a ni dosti pomagalo. Mokrota ga je žgala, da je umikal pogled vstran in v steno. Blago se je zgrbilo in se zadržnilo v svaljke, moral je pogledati. Skoraj hkrati mu je bela koža, uvela in prepletena z globokimi rovi razvejanih žil, dvignila zaužito hrano v grlo, da se je pričel daviti in dušiti. Spustil jo je in skušal ujeti sapo na drugi strani vrat. Šele duh po zasmojenem mu je umiril klekajoča kolena.

Zdaj ni bilo poti nazaj. Moral je končati in jo nekako spet obleči, da ne bi ostala napol gola na odkriti, mokri postelji. Ves rdeč v obraz je potegnil premočeno rjuho izpod nje in jo potisnil proti sosednji postelji. Naredila se je težko kot svinec, napela ude, da sta noga in roka obstali zatakneni ob rob postelje.

»Šta je?!«

Spoznanje, da dvigovanje glasu ne pomaga, je vnovič spletlo mrežo prek bliskajočih se oči.

»Ker sem ja tam ležao?« je skušal doumeti.

Kratko je dvakrat odkimala.

»Šta onda?«

»Marjan,« je položila v divje sopenje nežno, toplo izgovorjeno ime.

Presenečen jo je spustil in se vzravnal.

Stekel je v kuhinjo, potegnil polivinilast prt z mize in ga obrnjenega, da je mast ostala na spodnji strani, spodvil pod negibno telo. Pobral je svežo rjuho s tal in za silo postlal. Potegnil je spodnjice nanjo surovo, da so pokali šivi in že izrabljene nitke. Pokril je obupno nagoto, ki je klicala po smrti in razpadu.

Oglašalo se je kot oddaljeno grmenje, ko je okušala odzive lakote. Sama je ležala v postelji, moški je čemel ves nesrečen v kuhinji in čakal odrešilnega večera, da bi pobegnil iz morečih prostorov, kjer je polomil in uničil večino stvari, ki so dolga leta spokojno služile svojemu namenu.

»Ne bo odšel, Marjan, verjemi.«

Imela ga je v pesti, priklenjenega na nepokretnost, veliko rano, ki ni

kazala namena, da bi se pričela celiti ali sušiti. Ob vsakem gibu ali naporu se je bela tkanina obarvala v škrlat.

Če jo pusti, bo umrla.

Ne bo več jutra, da bi pogledala z zadnjim brlečim plamenčkom češnjo, stegnila roko proti možu.

Vse življenje je tekla mimo nje Sava, čeprav jo je pripeljal v to hišo toplega aprilskega dopoldneva, ko so se nad močvaro dvigovali prvi roji komarjev, vso utrujeno in zbito po dolgi vožnji z lojtrnikom, izza grapastih hribov, mehasto razpotegnjene vasi. Tam ni nikjer videla toliko vode, te brezdanje gladine, široke sklede proda in zaudarjajoče mivke.

Nikogar ni poznala v vasi.

Nihče ni prišel k njej na obisk. Družine so se menjavale v bližnjih hišah in bežale, kakor bi hotele čimprej čim dlje. Korenine minevajočih rodov niso hotele pogнали v ilovico, med okrogli prod, kakor bi čutile jalovost in hlad večne podtalne vode, ki je zastajala v globini pred reko.

Kraj je pozabil nanjo, ona ga je pokopala.

Paglavci so včasih ušpičili kakšno barabijo, pulili perje putkam iz peruti, da so naredili puščice, a se niso upali, da bi se veliko plazili okoli.

Samota je imela tu mlade.

Trditev, ki jo je naprej in naprej polagala Marjanu v uho, da postavni južnjak, ki se je trudil s polomljeno slovenščino, pa spet psoval v materinščini, ne bo odšel, je globoko segla vanjo. Verjela je, četudi ni vedela, kaj ga bo zadržalo še eno noč do jutra.

Proti poznemu popoldnevu je uspela zlesti iz vroče postelje, kjer se je blago lepilo na mokro kožo. Največ, kar je lahko storila, je bilo, da je sedla na nočno posodo in se po daljšem počitku spet povlekla v posteljo.

Prinesel ji je kuhano jajce, se umaknil, ne da bi videl, ali ga more použiti ali ne.

Okus beljaka je klical željo po jedi, čeprav so tresoč se roke s težavo nosile premalo kuhano jajce k ustom.

Hvaležno se je ozrla proti vratom, za katere se je skril, in sklenila roke na prsih.

Moral se je zadrževati, da je uspel počakati do teme. Navil je stensko uro, ki je iztečena samevala v kotu, in korakal temi navkljub okoli mize. Štel je do šestdeset in izprožil prst. Ko je preštel vse prste na rokah, je ponovil. Uro je preštel deset minut prezgodaj. Odklenil je vhodna vrata, se stopil s temo.

Začudil se je, koliko so napredovala dela, vse je kazalo, da bodo naslednjega jutra podrli ogromno suho češnjo, ki je končevala brazdo sveže prekopanega. Dobre volje nad prostostjo, ki se je polnila nad njim, se je približal ograji, ko ga je znani zvok okovanih čevljev pahnil v varstvo grmovja.

Pred njim je na cesti čakala patrulja miličnikov.

Mimogrede bi se jim izmuznil, toda kam? Našli ga bodo na cesti, na postaji. Odločil se je in se umaknil proti hiši.

Sedel je na klop ob steni in čakal, dokler mu ni hlad nočne vlage oblepil obraza. Miličniki se niso umaknili.

Če bo ostal, se bo stegnil od lakote. Vstal je in se nameril v hišo, ko je ena izmed desak na kurniku zavoljo razlike v temperaturi kratko počila. Položil se je na pod, prihuljen čisto k tlom. Okoli njega je netopirjasto prhotal povsem navaden vzorec noči. Odprl je vrata in otipal prvo izmed kokoši, ki je prestrašeno protestirala. Zgrabil jo je za vrat in ji ga v kratkem potegu zlomil. Še preden je nehala brcati, je že prerezal vrat in pustil, da je iztekla kri. Ko je tako čakal pred kurnikom, so ga neusmiljeno napadle uši, drobcene kurje uši, ki so iskale toplote ob lasnih koreninah, da je izpustil kuro in se divje praskal. Ko se je spraskal, je skoraj pobegnil s kokošjo v hišo.

Vsaj nekaj. Ni se mu ljubilo osnažiti kure in se ubadati z drobom. Odrezal je obe bedri in peruti, pristavil krop, da bi odrezane dele oparil, ter sklenil, da bo ostanek pernate živali treščil v Savo.

Starka je slišala cvrčanje masti in temna slutnja je zavoskala srce. Kmalu zatem je vdrl v sobo vonj po pečenem kurjem mesu.

»Moj bog, samo da ni umoril Pegatke,« je zgroženo poskušala vstati. Prepozno, zdaj je že prepozno.

Prvič, odkar je prišel v hišo, so ji po licu stekle solze. Sit kot boben se je prismejal v spalnico in oblastno topotnil ob podajajajoči se pod.

»Boš jedla?«

»Ne!« je zavpila s počenim glasom, da se je zresnil.

Zgrabil ga je napad smeha, takoj ko je popustila resnoba. Moral se je oprijeti postelje.

»Plačeš zbog kokoši?«

»Ja!«

»Pa i ti si čovek! Mislio sam, da si skroz na skroz luda! – Dobre volje je legel na moško stran in v velikem loku zbrcal čevlje z nog.

»Samo nemoj suviše glasno pričati sa svojim starim!«

Zbudil se je, ko so delavci zunaj že nekaj časa razbijali in je kopač zadrdral v praznem teku. Obrnil se je proti starki in začudeno zazijal. Postelja je bila prazna. Takoj je planil na noge in iskal čevlje, se med poskakovanjem obul in pogledal skozi kuhinjsko okno. Na stežaj odprta vrata so zevala kakor sveže odprta rana na trebuhu.

Na dvorišču je jata kur lačna kljuvala šrot. Starka je v naročju stiskala svojo ljubljeno Pegatko, ki je ponoči ušla smrti. Kokoš se je otepala, da bi čimprej prišla do piče, kokodajsala v protest, da se jo je lastnica le usmilila. Zgroženo je opazoval, ali delavci starkinemu turbanu pridajajo kakšno pozornost, toda ti se niso menili zanj. Ves nestrpen je čakal, da se vrne v hišo.

Počasi, krevsaje je vstopila z rahlim pridihom rdečice na bledih licih.

Zgrabil jo je, da je otrpnila kot kokoš, pohlevno čakaje, da stori z njo, kar se je namenil.

»Nisem te izdala,« je zajela sapo, ko je popustil pritisk. Z zmajevanjem glave je poskusil izmiti občutek pretentanega otroka, ko je starka zaprla oči in padla kot pokošena.

Niti prijeti je ni utegnil.

Nagonsko je zgrabil njeno telo in ga dvignil, odnesel na posteljo, potipal za žilo v zapestju. Prinesel je vodo v lončku in ji omočil obraz. Nič. Čutil je šibak utrip in jo rahlo klofotal po licih.

»Šta hočeš, vešnice, od mene?« je šepetal vanjo, ko je odprla oči.

»Marjan, moj Marjan.«

»Znorel bom v tej hiši,« je togotno prerasla jezo grenka misel.

»Ne pusti, da mi podrejo češnjo. To je Marjan... ti dam tole,« je potegnila izpod žimnice usnjeno mošnjo.

Fikret je mrzlično zgrabil usnje in ga razprl. Zlato. Obraz se mu je razcvetel kot prezrela melona, najprej malo, hip kasneje ga je bilo samo rezanje.

»Prosim!«

Brez besed je spustil zlato v žep in se izgubil v kuhinjo.

Na delovnem prostoru se je petelinil Gospodar, da bi s svojo prisotnostjo pripomogel k hitrejšemu delu, krajšim počitkom med dvema udarcema lopate.

»Mile, podri tisto češnjo,« je slišal globok, hripav bas, posledico premrzlega piva.

Smeh mu je zaigral na obrazu, ko je pomislil, da bo starka ob to preklicano drevo in zlato.

Mile je frcnil čik, da je končal cvrčec v plitvi luži, ki jo je vdolbla težka guma. Kopač je zahrumel, se odmajal prek neravnega terena in se zaletel v suho deblo, da je hropeče zaškripalo.

V hrbet ga je zadelo razbeljeno železo njenega demonskega pogleda. Plazila se je po tleh, s peno v ustih, potočkom krvi iz rane na glavi. Stresel se je in planil na sonce. Še sam ne vedoč, zakaj. Tekel je proti češnji, poln groze, in divje mahal Miletu, naj odneha. Kopač je pravkar začel odločilni udarec, ko je Fikret pritekel do debela in ga objel z mogočnimi rokami.

Še stoji, je bila njegova zadnja misel, ko se je hotel obrniti, da bi videl Miletov jezni obraz, ker je moral zadnji hip stopiti na zavoro. Kopač se ni ustavil pred češnjo. Železni zobje na lopati so prodrli skozi vitko telo kot skozi razmočeno lepenko in ga pribili na deblo.

Hotel je stopiti nazaj na tla, kajti železo ga je dvignilo, toda življenje je že odprhutalo proč.

Starka je z ljubeznijo gledala kokoši, ki so se dokončno spravile na berivko. Naj, jim je privoščila, tako in tako je ne morem jesti. Vsepovsod okoli je pomlad sejala svoje otroke.

Nikjer več ni bilo delavcev.

Češnja je še vedno stala, živi veji sta prešerno svatovali.
 »Vidiš, da mi je rešil češnjo?« je upognila pogled proti nebu.
 Na licih ji je kostenel nasmeh.
 »Oh, ne reci, da sem nora, Marjan.«

Tanja
K.

Moja mladost je bežanje

PTICA razprostira krila,
 zaprhuta
 kot po dolgem spanju
 in poleti.
 Trepetava –
 ptica in jaz

*

MOJE OČI imajo barvo tvoje kože.
 Nežen, čist in zlat si.
 In izgubljen.
 Dovolj, da sanjam tvoje sanje.

*